

Akciju sabiedrība "Sadales tīkls"
Vienotais reģ. Nr. 40003857687
Šmerļa iela 1, Rīga, LV-1160, Latvija
Tālr. (+371) 67727403, www.sadalestikls.lv, st@sadalestikls.lv

Rīgā

Datumu skatīt dokumenta paraksta laika zīmogā.
Nr. 30VD00-19/1805

Sabiedrisko pakalpojumu
regulēšanas komisija
Ūnijas iela 45
Rīga, LV-1039
Latvija
Informācijai: Ekonomikas
ministrija
Brīvības iela 55
Rīga, LV - 1519

Par konsultāciju dokumentu par elektroenerģijas pārvades sistēmas pakalpojumu tarifu
aprēķināšanas metodiku

AS "Sadales tīkls" ir iepazinusies ar Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas (turpmāk - Regulators) izstrādāto un publiskajai konsultācijai publicēto Konsultāciju dokumentu par elektroenerģijas pārvades sistēmas pakalpojumu tarifu aprēķināšanas metodiku (turpmāk – Metodika) un sniedz savus komentārus un priekšlikumus Metodikas precizēšanai.

1) Aicinām Metodikas 28.punkta apakšpunktos precizēt, attiecībā pret kuriem plānotajiem ieņēmumiem/ izmaksām ir veicama regulatīvā rēķina aprēķināšana – pret konkrētajā gadā (tarifu periodā) plānotajiem ieņēmumiem/izmaksām vai pret plānoto ieņēmumu/izmaksu vidējo vērtību visā regulatīvajā periodā, kas būtu iegūstama saskaņā ar Metodikas 4.punktu, attiecinot uz katru tarifu periodu vienādu atļauto ieņēmumu daļu?

2) Aicinām izslēgt Metodikas 28.2 apakšpunkta pēdējo teikumu, kas ierobežo operatoru zudumu izmaksu apmēra aprēķinos ņemt vērā faktisko zudumu apmēru tajos gadījumos, ja zudumu apmērs ir pieaudzis. Arī zudumu pieaugumam var būt pamatoti iemesli, piemēram, rezerves transformatoru ieslēgšana darbā pēc lietotāja pieprasījuma, neparedzama jaudu plūsmu izmaiņa (it īpaši zemākā sprieguma tīklos) dēļ elektroenerģijas ražotāju pieslēgumu straujā pieauguma, jaunu iekārtu pieslēgšana (baterijas, sprieguma regulatori, reaktīvās jaudas kompensācijas iekārtas u.tml.) sistēmas drošuma un stabilitātes nodrošināšanai. AS "Sadales tīkls" ieskatā ir jābūt atļautai zudumu izmaksu korekcijai gan elektroenerģijas cenu, gan zudumu apjoma pamatotu izmaiņu dēļ. Pakalpojumu tarifam ir jāatspoguļo patiesās pakalpojuma izmaksas, papildu vienošanos slēgšana par pamatoti radušos zudumu pieaugumu apmaksu ārpus sistēmas pakalpojumu maksas nav ilgtermiņā atbalstāma un pieņemama prakse.

3) Aicinām precizēt Metodikas 30.punktā noteikto termiņu regulatīvā rēķina iesniegšanai, jo praktisku apsvērumu dēļ 30 dienas ir pārāk īss termiņš, lai apkopotu oficiālos sešu mēnešu finanšu uzskaites datus un tos ietvertu regulatīvā rēķina aprēķinos. Lūdzam paredzēt papildu 2 nedēļas operatoriem regulatīvā rēķina sagatavošanai, attiecīgi par 2 nedēļām samazinot Metodikas 30.punktā noteikto termiņu, kas tiek uzskaitīts attiecībā pret tarifu perioda beigām. Piemēram, ja tarifu periods sākas 1.janvārī, tad operatoram regulatīvais rēķins būtu iesniedzams līdz 15.augustam (nevis 1.augustam kā to paredz Metodikas projekts).

4) Konsultāciju dokumentā un Metodikas 31.1.2. apakšpunktā tiek minēti atšķirīgi skaitļi (6% un 3%) ieņēmumu korekcijas apjoma ierobežojumam attiecībā pret plānotajām ekspluatācijas izmaksām. Lūdzam precizēt paredzamo ierobežojuma apmēru. AS "Sadales tīkls" ieskatā jebkāds noteiktais atgūstamā regulatīvā rēķina procentuālais ierobežojums tikai atliek šo izmaksu atgūšanu, nonākot pretrunā ar konsultāciju dokumentā pausto mērķi nodrošināt atļauto ieņēmumu iespējami ātrāku pārskatīšanu un ļaut operatoram samērīgā laika periodā atgūt izmaksu pieaugumu. Operators ir motivēts iespējami precīzi tarifa projekta aprēķinos plānot katra konkrētā tarifu perioda izmaksas/ieņēmumus, tāpēc ieņēmumu/izdevumu novirze vismaz vairumā gadījumu visticamāk nebūtu uzskatāma par operatora apzināti veidotu situāciju, kā rezultātā operatoram tiktu kavēta iespēja atgūt sniegtā pakalpojuma pamatotās izmaksas. Lūdzam papildu skaidrojumu par šāda ierobežojuma pamatojumu un nepieciešamību, rosinām apsvērt šāda ierobežojuma izslēgšanu.

5) Aicinām atkārtoti izvērtēt Metodikas 33.punkta nosacījumus, jo punkta praktiskā piemērošana ir neskaidra. Samazināt regulatīvā rēķina atlikumu operatora interesēs būtu tajā gadījumā, ja regulatīvā rēķina atlikums ir pozitīvs (35.2. apakšpunkta gadījums). Vienlaikus metodika praktiski izslēdz iespēju, ka šis atlikums varētu būt pozitīvs, jo saskaņā ar metodikas 31.2. apakšpunktu operatoram ir pienākums pozitīva regulatīvā rēķina gadījumā, ja tas pārsniedz 1%, attiecināt to uz nākamo tarifa periodu. Praktiski operators Metodikas 33.punkta kārtībā var gūt labumu tikai no pēdējā tarifa perioda laikā radīta pozitīva regulatīvā rēķina apjoma, līdz ar to veikt efektivitātes pasākumus pirmajos tarifu periodos nav motivējoši.

6) Aicinām visā tekstā aizstāt jēdzienu "transformatoru uzstādītā jauda" aizstāt ar "pieslēgumu jauda", kā arī Metodikas 42.punktā noteikt, ka visiem lietotājiem jaudas uzturēšanas maksu nosaka saskaņā ar jaudu, kas noteikta pieslēguma vai sistēmas pakalpojuma līgumā. Regulatora Metodika šobrīd ir ierobežojošais faktors, kas operatoriem pat teorētiski liedz līgumā vienoties par citiem jaudu apmaksas principiem. Šajā jautājumā jānorāda, ka 2020.gada 18.jūnija Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas padomes lēmumā Nr.1/6 "Elektroenerģijas pārvades sistēmas pakalpojumu tarifu aprēķināšanas metodika" jau ir vērtēts un regulēts jautājums par maksu par pārvades sistēmas jaudu uzturēšanu. Šis metodikas 49.punkts nosaka, ka maksu par pārvades jaudas uzturēšanu nosaka visiem pārvades sistēmas lietotājiem un maksas aprēķinu veic saskaņā ar transformatoru tehniskajām pasēm. Savukārt, definīciju sadaļas 2.9.punktā noteikts, ka pārvades sistēmas lietotāji ir "operatori, galalietotāji un ražotāji, kuru elektroietaisies tieši pieslēgtas pārvades sistēmai".

Nav pamata uzskatīt, ka Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisija savā lēmumā būtu pieļāvusi, piemēram, tehnisku kļūdu. Attiecīgi no šī lēmuma izriet, ka visi šie pārvades sistēmas lietotāji ir uzskatāmi par vienlīdzīgiem jautājumā par maksas aprēķināšanu par pārvades jaudas uzturēšanu.

Kā skaidrots 2020.gada 26.novembrī pieņemtā lēmumā Nr.153 "Par akciju sabiedrības "Augstsprieguma tīkls" elektroenerģijas pārvades sistēmas pakalpojumu tarifiem" Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisija, atbildot uz pārvades sistēmas operatora lūgumu ir skaidrojusi 49.punkta piemērošanu praksē, proti, ka pie noteiktiem apstākļiem elektroenerģijas ražotāju uzstādīto iekārtu ražošanas jauda var būt mazāka par pārvades sistēmas operatora uzstādīto transformatoru tehniski mazāko iespējamo jaudu, attiecīgi šādos gadījumos ir iespējams maksu par uzstādīto jaudu aprēķināt nevis balstoties uz transformatoru tehniskajās pasēs, bet savstarpējos līgumos noteikto jaudu. Tādējādi Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisija ir atzinusi, ka norēķini pēc savstarpējiem līgumiem ir taisnīgs veids kā lietotājam norēķināties ar pārvades sistēmas operatoru. No dokumenta skaidrojošās daļas ir noprotams, ka šajā procesā netika padziļināti vērtēti, vai līdzvērtīga situācija var veidoties arī citiem lietotājiem, kaut vienā gadījumā šāda situācija jau bija iestājusies. Vērtējot lēmuma pieņemšanas apstākļus ir noprotams, ka pieņemot šo lēmumu, nebija iespējams paredzēt šī brīža faktisko situāciju ar rezervētajām ražošanas jaudām sadales sistēmas operatora tīklā un ir pamatoti sagaidīt, ka regulators līdzvērtīgas izmaiņas veiks situācijā, ja arī citi lietotāji saskarsies ar līdzvērtīgiem apstākļiem.

Šobrīd sabiedriskajai apspriešanai nodotajā "Konsultāciju dokumentā par elektroenerģijas pārvades sistēmas pakalpojumu tarifu aprēķināšanas metodiku" Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisija piedāvā metodikā nostiprināt iepriekš aprakstīto domu gaitu, ka visi sistēmas lietotāji maksā par jaudas uzturēšanu ņemot vērā transformatoru tehniskās pasēs, izņemot ražotājus, kuri var saskarties ar atšķirīgu situāciju un attiecīgi maksāt atbilstoši līgumos noteiktajiem apjomiem.

AS "Sadales tīkls" praksē saskaras ar situācijām, kuras faktiski ir līdzvērtīgas tām, kā ietekmē Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisija ir modernizējusi pieeju rezervēto jaudu maksas aprēķina pieejā.

Piemēram, apakšstaciju Ķegums vienlaikus izmanto gan sistēmas operators, gan elektroenerģijas ražotājs. Šajā situācijā praksē piemērojot piedāvātas metodikas 42.punktu rodas tiesiskā neskaidrība, kuru lūdzam novērst:

- Vai vispār pie vienas apakšstacijas var būt pieslēgti divi lietotāji, ja sistēmas operators ir rezervējis visu šīs apakšstacijas jaudu?
- Ja šāda situācija ir vēsturiski veidojusies, vai nākotnē ražotāji būs tiesīgi prasīt līdzvērtīgu praktisko risinājumu - tieši pieslēgties pie apakšstacijas, ja visa jauda ir rezervēta sistēmas operatoram?
- Vai netiek pieļauta situācija, kurā viens sistēmas lietotājs maksā par citam sistēmas lietotājam nodrošinātu pakalpojumu?
- Kurš sedz transformatora radītās izmaksas pārvades sistēmas operatoram, ko nesesdž konkrētais pārvades sistēmas lietotājs? Piemēram, ja ražotāja vajadzībām ir uzstādīts 6MVA transformators, taču tas tiek izmantots vien 4MVA apmērā. Vai atlikušo 2 MVA vērtība ir jāmaksā citiem elektroenerģijas ražotājiem, tādējādi faktiski atbalstot konkurentu, vai citiem elektroenerģijas lietotājiem – tā tad faktiski lietotājiem maksājot par ražotāja radītas neefektivitātes sekām?
- Vai viens lietotājs drīkst rosināt palielināt apakšstacijas jaudu, ja šobrīd jauda pilnā apmērā ir rezervēta citam lietotājam? Kā pēc izmaiņām tiks organizēta jaudas aprēķini, gan pieņemot ka lietotāji ir divi patērētāji, divi sistēmas operatori vai viens sistēmas operators un viens lietotājs?

Vienlaikus vērtējot regulējuma piemērotību praksē pastāvošām situācijām, ir jānorāda uz patēriņa un ražošanas slodžu arvien prognozējami pieaugošo nelīdzsvarotību, proti, ka ražošanas slodzes lauku apakšstacijās pārsniedz patēriņam nepieciešamās slodzes. Jau šobrīd šāda situācija ir vērojama A/st.60 Grobiņa, kur no tehniskās puses vērtējot, apakšstacija tiek izmantota līdzvērtīgi tam, kā tiek izmantotas apakšstacijas elektroenerģijas ražošanai - proti - pārsvarā elektroenerģija tiek nevis saņemta, bet gan nodota pārvades operatora tīklā, sadales sistēmā pieslēgto elektroenerģijas galalietotāju vajadzībām nepieciešamā jauda ir ievērojami mazāka par uzstādīto transformatoru jaudu. Turklāt šādas situācijas nākamā regulatīvā perioda ietvaros būtiski palielināsies, ja īstenosies kaut daļa no projektiem, kam šobrīd sadales sistēmā ir izņemtas tehniskās prasības ražošanas objektu izveidei. No šī ir skaidri secināms, ka regulējumu no tiesiskās palāvības principa pozīcijām ir jāprecizē jau šobrīd - pirms nākamā regulatīvā perioda, nevis tā ietvaros, vai mainot darbības nosacījumus nākamajā regulatīvajā periodā. Proti, ja dažādi vienlīdzīgi sistēmas lietotāji rīkojas vienādi, tad ir pamatoti vienādas rīcības situācijās piemērot vienādu regulatīvo ietvaru. Attiecīgi sadales sistēmas operatoram saskaroties ar līdzvērtīgu situāciju kā ražotājiem, kuriem ir pilnveidota kārtība par pieprasītās jaudas norēķinu aprēķiniem, ir paredzami līdzvērtīgi norēķinu nosacījumi.

Tāpat jānorāda, ka piedāvāto nosacījumu ietvaros sadales sistēmas operatoram tiek dots papildus ekonomiskais stimuls samazināt faktiski uzstādītās pārvades transformatora jaudas, kaut jaudas saglabāšana vai palielināšana dotu iespēju papildus ražošanas jaudu pieslēgšanai. Piemēram, Ieriķu apakšstacijā sadales sistēmas operators lēma nomainīt divus 16 MVA transformatorus uz vienu 10 MVA transformatoru. Šis lēmums ir ekonomiski pamatots, taču joprojām šajā apakšstacijā uzstādītās transformatoru jaudas 3 reizes pārsniedz patēriņa slodzi, piemēram, 19.12.2021 maksimālā patēriņa slodze bija 3.06 MW. Turpretī jaudu faktiskā samazināšana ir ierobežojusi ražotāju iespējas pieslēgties elektroapgādes sistēmai. Nemainot līdzšinējo jaudas maksas aprēķināšanas kārtību sadales sistēmas operators tiks stimulēts turpināt samaināt uzstādītās jaudas.

AS "Sadales tīkls" ieskatā tarifu aprēķināšanas metodikā ietvertajām tarifu aprēķināšanas komponentēm būtu jābūt sabalansētām un vienlīdzīgām attiecībā pret tādiem subjektiem, kas elektroenerģiju nodod tīklā. ST ieskatā izstrādājot tarifu aprēķināšanas metodiku būtu jāņem vērā samērīgums, konsekvence un apstākļi, ka AS "Sadales tīkls" faktiski pastāv duālā daba, proti, tas elektroenerģiju no tīkla saņem, kā arī to nodod pārvades tīklā. Nav saskatāms pamatojums un argumenti noteikt atšķirīgu tarifu aprēķināšanas metodikā ietverto formulas komponenti, nosakot, ka AS "Sadales tīkls" būtu nepieciešams maksāt par jaudām, kuras tas faktiski neizmanto. Nav ekonomiski izprotama atšķirīgas attieksmes nepieciešamība tarifu aprēķināšanas metodikā, ietverot atšķirīgus formulas komponentes starp elektroenerģijas ražotājiem un AS "Sadales tīkls" attiecībā par faktiski lietotām jaudām. Tarifu aprēķināšanas metodikā ietvertajam mehānismam būtu jābūt piemērotam un pielietotam atbilstoši faktiskajai situācijai. Jānorāda, ka nevienlīdzīgs regulējums ietekmēs ne tikai AS "Sadales tīkls" kā sadales sistēmas operatoru, bet arī sadales sistēmas lietotājus.

Līdz ar to tarifu aprēķināšanas metodikā būtu jābalansē iesaistīto pušu ekonomiskās intereses un jānodrošina saprātīgas, racionālas un ilgtspējīgas tarifu aprēķināšanas metodikas izstrāde. AS "Sadales tīkls" ieskatā nav pieļaujama atšķirīga attieksme tarifu aprēķināšanas metodikā starp AS "Sadales tīkls" un elektroenerģijas ražotājiem, kas elektroenerģiju nodod tīklā. Tikai taisnīga, mūsdienīga, resursu ziņā efektīva un konkurētspējīga aprēķināšanas metodika var radīt ekonomiski izdevīgu vidi visām iesaistītajām pusēm.

Tieši tarifu aprēķināšanas metodikas izstrādātājam jāskaidro apstākļi un jāspēj pamatoti argumentēt kāpēc atšķirīgā attieksme divās salīdzināmās situācijās būtu attaisnojama un pat vajadzīga, kā arī norādīt uz apstākļiem kāpēc viena tirgus dalībnieka ekonomiskās intereses tiek vērtētas augstāk par AS "Sadales tīkls" ekonomiskajām interesēm un veidoti atšķirīgi konkurences apstākļi. ST neuzskata par samērīgu tādu tarifa aprēķināšanas metodikas noteikšanu ar kuru AS "Sadales tīkls" būtu jāmaksā par jaudu, kuru tas faktiski neizmanto.

Attiecīgi AS "Sadales tīkls" aicina metodikas 42.punktu pilnveidot atbilstoši enerģētikas sektora attīstībai un noteikt, ka visi sistēmas lietotāji ir tiesīgi vienoties ar pārvades sistēmas operatoru par tiem nepieciešamajām pārvades transformatoru jaudām:

- Šādā gadījumā tiktu radīta nepārprotama tiesiskā skaidrība, turklāt caurspīdīgā veidā, par to, ka elektroenerģijas ražotāji varētu tieši pieslēgties pie šobrīd pārvades sistēmas operatora izbūvētajām apakšstacijām. Tas dotu iespēju ražotājiem jau šobrīd meklēt risinājumus tiešam pieslēgumam pie apakšstacijas, kā arī skaidru impulsu apsvērt iespēju aicināt palielināt esošas apakšstacijas jaudu, nevis būvēt atsevišķu apakšstaciju.

- Šāda regulējuma pilnveide novērstu bažas par to, ka viens lietotājs norēķinās par otra lietotāja radītajām izmaksām.

- Turklāt jebkurš sistēmas lietotājs būtu ieinteresēts pieprasīt jaudas optimāli nepieciešamajā līmenī, kas dotu iespēju pārvades sistēmas operatoram pēc savas iniciatīvas, vērtēt iespēju rotēt transformatorus starp apakšstacijām, veicinot ilgtermiņā efektīvas elektroapgādes attīstību.

- AS "Sadales tīkls" ieskatā šāda pieeja arī dotu iespēju pilnvērtīgi īstenot Elektroenerģijas tirgus likuma grozījumos (redakcija, kas stāsies spēkā 11.08.2022) paredzēto, ka sistēmas operatoram ir pienākums atsevišķi uzskaitīt brīvās sistēmas jaudas ražošanas un patēriņa nodrošināšanai. Turklāt to darīt ne vien informatīvos nolūkos un publicēt aptuvenas vērtības aptuveni, bet to pamatot ar precīziem lietotāju pieprasījumiem. Papildus tam, šāds jaudu dalījums būtu izmantojams arī Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijā vērtējot sistēmas efektivitāti, izmaksu un attiecināšanas pamatotību.

Vienlaikus AS "Sadales tīkls" vērs uzmanību, ka par šiem jautājumiem ekspertu līmenī, ir notikušas plašas un detalizētas diskusijas Ekonomikas ministrijas 2021.gadā organizētajā darba grupā, kur piedalījās Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisija, pārvades sistēmas operators un AS "Sadales tīkls". Precizējumi metodikas 42.punktā, nosakot, ka visi sistēmas lietotāji ir tiesīgi maksāt par pieprasītajām, nevis transformatoru tehniskajās pasēs norādītajām jaudām, atbilstu darba grupas konsensam, ka Latvijas elektroenerģijas sistēmai ir jāvirzās augstākas efektivitātes virzienā.

Šis dokuments ir parakstīts ar drošu elektronisko parakstu un satur laika zīmogu.

Izpilddirektors

Sandis Jansons

Finanšu direktore

Kristīne Sarkane

Agris Kurms 25482243

Dzintars Kauliņš 67726482, 26353023